

ЕРИХ КЕСТНЕР

КЕСТНЕР ЗА КЕСТНЕР

Превод от немски: Венцеслав Константинов, 2009

chitanka.info

Намирам за твърде хубав обичая на Цюрихския ПЕН-клуб, преди някой от гостите да вземе думата, да бъде представен от някого, който познава донякъде произведенията му, а по възможност и *самия него*.

По повод на този обичай бях запитан дали не бих желал аз да представя днес Ерих Кестнер. Известно било, че го познавам. Ех, може би не дотам добре и не така точно като някой литературен критик. Но критиката не се занимава чак толкова много с него, така че няколко повече или по-малко удачни думи щели да бъдат достатъчни.

Подобни опити за кратки и сбити характеристики имат и своята лоша страна. Кой познава другите дотолкова, че да се осмели да говори за тях *кратко*? До такава степен, уважаеми господа, човек не познава дори себе си.

Въпреки това смятам да използвам удалия ми се случай да си поблъскам малко главата с нашия гост, с този журналист и литератор от Германия. Ако за него това не бъде от голяма полза, то навярно не би навредило и на *мене*. Впрочем да си изясниш някого дори просто за себе си не е никак лошо. Може би, предвид поставената ми задача, такива думи да звучат малко неуместно и егоистично, но във всеки случай те означават едно: игра с открити карти. Ако пък откровеността — стига да не се смесва с безочие — не е може би кой знае каква добродетел, то все пак е едно от най-поносимите агрегатни състояния на порока. Трябва да помоля за извинение, че приказвам толкова много за себе си и почти нищо за нашия гост, но ще се помъча, ако не да избягна напълно, то поне да снижа до минимум тази грешка.

Познаваме хора, които твърдят, че познавали Кестнер по-добре тъкмо от мен: това са няколко приятели, няколко жени, няколко врагове.

Наистина в своя полза мога да кажа, че прекарахме детството си заедно с него, че посещавахме едни и същи училища и ръка за ръка в добро и лошо трупяхме житейски опит, доколкото можехме и доколкото трябваше да натрупаме, наистина той като писател, а пък аз само като човек. Но в края на краищата, изглежда, другите имат право. Може би действително твърде често и твърде дълго съм бил заедно с Кестнер, за да мога да съдя за него. Може би ми липсва необходимата дистанция. Защото тъкмо дистанцията опростява нещата, а опростяването е единственият начин да нарисуваш или

охарактеризираш някого. Не бива да гледаш от много близко пирона, който искаш да удариш с чука, а още по-малко трябва да го обичаш...

Но нека той спокойно изслуша това, което ще му кажа пред вас като пред свидетели.

Съвсем не съм си изгубил дотолкова ума по него, че да не виждам границите на неговите възможности, неговите слабости и грешки и да не мога да ги включа в преценката си за него. Но понеже той е наш гост, а към гостите сме длъжни да се отнасяме внимателно, аз ще изразя своята преценка за по-голяма учтивост *образно*. Той ще ме разбере... Тъй като той познава и обича тениса, бих искал да използвам този спорт като сравнение и да кажа: Кестнер бе държан твърде дълго като резерва в националните и международните състезания, за да може да се съди точно каква е неговата истинска спортна форма.

Въпреки това едно нещо е съвсем сигурно: той не спада към А-група. Лично аз не бих го изпратил на състезанията в Уимбълдън. Също така не бих го включил и в немския отбор за купата „Дейвис“. Или най-много като резервен играч. Предполагам, че той ще се съгласи с моето мнение. Хора на неговата възраст или са се освободили напълно от своята надменност, или представляват безнадежден случай. (Пък и казват, че състезанията в Уимбълдън преминавали крайно скучно, докато най-напрегнатите срещи с по пет гейма се провеждали на клубните турнири.)

Колкото и да е лесно класирането му според *неговите качества*, толкова по-трудно изглежда каталогизирането му в една прегледна система. Какъв етикет трябва да му се сложи? При много други това е доста лесно. Един се утвърждава като неоромантичен химнопевец, друг — като специалист на пиеси с комплицирани брачни изневери, трети — като стихоплетстващ вестител на нов световен ред, четвърти — като враждебен на цивилизацията съчинител на романи за Южното море и Китай, пети — като автор на исторически или католически разкази, шести — като майстор на романа-есе, седми — като въодушевен разказвач на детски приказки със социална подстройка, осми — като драматург-нихилист с философска закваска, девети — като епик на тежката индустрия и черната металургия, десети — като психологизиращ тъкач на изкуствена коприна, единадесети — като битов поет, раздел планински райони над 1500 м. — така при известно

„добро“ желание може да се намери слабото място на всеки и независимо дали иска или не — а едва ли някой иска — да бъде превърнат в шишенце с красиво и четливо изписан етикет на корема.

Но какво може да стори човек с някого, който наред със сатирични стихосбирки, в които човешките отношения се „оскверняват и подлагат на дисекция“, както официално се говореше за тях на времето, а при случай и днес още; който наред с такива „римувани сквернословия“ е издал и книги за деца, донесли му признателността на възпитателите и възторга на възпитаниците? С един писател, чийто „Фабиан“ кара бардами и дори медици да се изчервяват, но чиито хумористично-забавни романи, напротив, се предписват в някои болници наред с цинковата помада и компресите от лайка? С писател, който, щом сметне за нужно, пише културнополитически уводни статии за вестниците, а също песни и скечове за кабаретата — последния път прави това, без да вдигне перото от хартията цели две и половина години — и чийто следващ проект — в минута на откровеност той със смущение ми го довери — е свързан с една съвсем нова за него област, именно театъра? Как да свърже човек целия този безпорядък от жанрове и позиции в един изискан букет? И ако все пак се поддаде на това изкушение, опасявам се, че цялото би изглеждало като вързоп от жълтурчета, орхидеи, кисели краставици, гладиоли, макарони, връзки за обувки и моливи. А оттук изниква фаталният въпрос: дали неговите произведения и творчески намерения имат изобщо някаква връзка едно с друго? Дали този невъобразим хаос не се поддава на разграничаване най-вече по реда на създаването му във времето и пространството? Изглежда, продуктите на неговото творчество могат да се уподобят действително само с грахови зърна, ориз, боб и леща, попаднали по случайност и недоглеждане в една и съща кесия. Но ако това е така, то по-добре да не се бях залавял с тази тема. Няма да е съвсем красиво, ако след нашата съвместна вечеря, така да се каже като десерт, му се сервира мнението, че го смятат за вехтошар и автор на случайни неща. И вие, и аз, и той — всички ние сме заинтересовани в името на доброто гостоприемство да намерим някакъв общ знаменател за неговите книги или в най-лошия случай да го измислим! Както се казва, благородството задължава.

И ето: когато веднъж го запитах защо наред с така горчивите сатири пише и книги за малки момчета и момичета, той ми даде отговор, който може би ще ни помогне да излезем от затруднението. Атаките, каза той, които предприемал със своя изострен като копие молив срещу леността на сърцата и неподдаващите се на обучение глави, до такава степен изопвали неговите нерви, че след всяка битка, докато Росинант хрупал в обора своя овес, той изпитвал неотвратимата необходимост да разказва детски истории. Това му се отразявало извънредно добре. Защото децата, това той вярвал и знаел, се намирили все още близо до доброто, били нещо като негови съседи по стая. Човек трябвало само да ги научи как да отворят предпазливо вратата... И когато той, за кой ли път вече, заговори за „добро“ и „зло“, за „глупаво“ и „разумно“, за „възпитание“ и „непоправимост“, нещо проблесна пред очите ми. Разбрах, че бях наложил на главата му шапка, обърната с козирката назад, и се бях чудил защо не му стои добре! В това беше цялата работа! Нашият гост, дами и господа, не е никакъв естет, а просто един учител. Ако се взрем от тази гледна точка в неговите произведения — от книгите за деца до най-съмнителните стихотворения — то сметката ще излезе вярна без остатък. Той е моралист. Той е рационалист. Той е правнук на немското Просвещение, ненавиждащ до смърт изкуствената „дълбочина“, неизлизаща никога от мода в „страната на мислителите и поетите“, подчинен и предан на трите неизменни изисквания за чистосърдечност на чувствата, яснота на мисълта и простота на думите и изразите.

Той вярва в здравия човешки разум като в някакво чудо. И всичко би му изглеждало хубаво и добро, ако вярваше в чудеса, но тъкмо това му запрещава здравият човешки разум. Така че всеки си има своето слабо място. На нашия гост не би му било толкова до смях, ако не притежаваше нещо, което хората, неразбиращи от тези работи, обичат да наричат „неизчерпаем и слънчев хумор“.

Надявам се, че съм запълнил разрешеното ми за говорене време с до известна степен полезни неща и че доколкото можах, охарактеризирах Ерих Кестнер според неговите качества и достойнства. За онези от вас, които не знаят, би трябвало във всеки случай да се добави, че през време на Третия райх, ако и да му бе забранено да печата, той доброволно остана в Германия, а също и това, че съобщението на „Базелски национален вестник“ от 1942 година, че

при опит за бягство в Швейцария Ерих Кестнер бил застрелян от части на СС, се оказа невярно. Той е жив, дами и господа. Той се намира между нас. И аз се осмелявам да го поканя да вземе думата!

След това с подobaваща скромност аз си отговорих:

Дами и господа!

Сърдечно благодаря за оказания ми любезен и дружески прием. След края на войната идвам в Швейцария за трети път и бих искал да призная, че тези посещения и срещите ми с вас ми действат във висша степен благотворно. Тукашният живот и животът навън се различават значително и периодичната смяна на двата оказва въздействие подобно на предписано от лекаря балнеолечение, тя съхранява гъвкавостта. А гъвкавостта не е просто едно желателно само по себе си състояние, опасявам се, че всички ние ще можем да я употребяваме за в бъдеще твърде полезно...

Особена благодарност отправям към почитаемия преждеговоривш за топлите думи, които ми посвети. Аз бях, както лесно може да се предположи, съвсем изненадан от това, че на днешната вечер бях подложен на такава грижлива и внимателна преценка. Импровизацията не е моя сила. Така че волю-неволю трябва да приема неговите похвали. Бих искал да му отговоря само с няколко думи. Съзнанието, че си така добре разбиран от други хора, предизвиква не само скрито задоволство, но насърчава твореца да продължи търпеливо по пътя, който си е избрал — този единствен път между стотици други. И ако съм успял да се приближа дори само с няколко стъпки до далечната цел, заслугата за това е не само моя, но също и на преждеговорившия.

1949

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.